

Стратулат Наталя Вікторівна,

завідувач кафедри юридичного документознавства
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук, доцент;

Проценко Галина Петрівна,

старший викладач кафедри юридичного
документознавства ННІ № 1 Національної академії
внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНІЙ МОТИВАЦІЇ В ТЕКСТІ СЛУЖБОВОГО ДОКУМЕНТА

Питанням щодо загальних вимог юридичної техніки, яких необхідно дотримуватися під час укладання документів, приділяють значну увагу як філологи, так і юристи. Ці вимоги детально виписані у науковій доктрині.

Проте сьгодні з огляду на активізацію боротьби у нашій державі з корупційними правопорушеннями особливої уваги потребує і визначення специфіки цих вимог у площині унеможливлення використання в документах положень, що можуть сприяти або полегшувати вчинення корупційних правопорушень, а також діяльність із виявлення в нормативних актах корупціогенних факторів.

Корупціогенний фактор (в широкому розумінні) - здатність нормативно-правової конструкції (окремого нормативного припису чи їх сукупності) самостійно чи у взаємодії з іншими нормами створювати ризик вчинення корупційних правопорушень.

Тобто укладачу документів потрібно знати техніко-юридичні недоліки документа, що можуть виступати як корупціогенні фактори. До таких недоліків, зокрема належать:

1) юридичні колізії нормативних приписів, що містяться в одному нормативно-правовому акті або в різних нормативно-правових актах, у тому числі невідповідність змісту нормативних приписів нормативноправового акта, проекту нормативно-правового акта положенням нормативно-правового акта, який має вищу юридичну силу;

2) розробка акта, видання (прийняття) акта органом (особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) з перевищенням своєї компетенції;

3) порушення встановленої форми нормативно-правового акта;

4) порушення вимог нормопроектувальної техніки;

5) технічні помилки в тексті, пропущення слів тощо.

Зокрема йдеться про некоректне вживання оціночних понять, наприклад: *«за наявності поважних причин орган вправі надати ...»*, *«у виключних випадках особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, може дозволити...»*, *«рішення може бути прийнято, якщо це не суперечить суспільним інтересам...»* тощо. Подібні недоліки можна усунути шляхом уточненням

невизначених формулювань, зменшення кількості «невизначених правових понять» або оціночних понять.

Корупціогенними факторами можуть вважатися і нечіткість формулювань (наприклад, нечітке визначення адміністративної процедури), необґрунтованістю окремих положень (наприклад, необґрунтованість регулювання конкурсних (тендерних) процедур), повторення і логічні розбіжності тощо.

Потребують виявлення та оцінки недоліки нормативного акта органів державної влади та місцевого самоврядування, які можуть вважатися корупціогенними факторами.

До таких недоліків належать: 1) нечітке визначення функцій, прав, обов'язків і відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 2) створення надмірних обтяжень для одержувачів адміністративних послуг; 3) відсутність або нечіткість адміністративних процедур; 4) відсутність чи недоліки конкурсних (тендерних) процедур.

Варто звертати увагу також і на такі недоліки в документах:

1) наявність або відсутність вказівок на суб'єкт (орган, особу, уповноважену на виконання функцій держави або місцевого самоврядування), що приймає управлінське рішення, видає правозастосовчий акт, здійснює юридично значущі дії;

2) види управлінських рішень, що приймаються, їх кількість, можливість вибору одного із передбачених в документі рішень:

а) відсутність розмежування проміжних (процесуальних) і кінцевих рішень, якщо передбачається прийняття і тих і інших;

б) невизначеність процесуальної форми прийняття управлінського рішення;

3) юридичне визначення підстав для прийняття управлінських рішень:

а) невизначеність або недостатня визначеність підстав для прийняття управлінських рішень;

б) можливість органу (особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) прийняти декілька видів рішень при нормативному закріпленні порядку або підстав прийняття тільки одного з них;

в) відсутність обов'язку мотивувати управлінське рішення, що приймається;

4) строки реалізації владних повноважень, прийняття управлінських рішень, здійснення інших юридично значущих дій:

а) відсутність формально визначених строків;

б) можливість органу (особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) продовжити або скоротити встановлений строк без формально визначених підстав;

в) право органу (особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) поновити пропущений фізичною або юридичною особою строк на свій розсуд;

5) порядок відносин органу (особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) з фізичними та юридичними особами, іншими органами державної влади та місцевого самоврядування:

а) відсутність в нормативно-правому акті, проекті нормативно - правового акта вказівок на юридичні факти (фактичний склад), що тягнуть за собою виникнення, зміну чи припинення правовідносин;

б) можливість органу (особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) на свій розсуд ініціювати виникнення правовідносин, їх зміну або припинення, не вказуючи на юридично значущі обставини, що сприяли прийняттю такого роду рішення;

в) право органу (особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) витребувати від фізичних та юридичних осіб додаткові відомості, документи, інформацію, здійснення інших юридично значущих дій, не вказуючи вичерпних підстав для подібного роду рішень;

б) інші нормативно-правові приписи, що надають органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) право приймати рішення на підставі власного розсуду.

Отже, документ, укладений з дотриманням усіх юридико-лінгвістичних вимог, без техніко-юридичних недоліків, що можуть виступати як корупціогенні фактори, буде зрозумілим для виконавців та осіб, для яких він підготовлений, уможливуватиме однозначне тлумачення ними правових приписів, які містяться в цьому документі, та узгодження адресатами відповідно до цих приписів свого поведіння, прийняття правильного управлінського рішення, тобто сприятиме ефективній діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Деякі питання проведення антикорупційної експертизи: наказ Міністерства юстиції України від 18.03.2015 № 383/5, у ред. від 01.12.2017.

2. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи: наказ Міністерства юстиції України від 24.04.2017 № 1395/5.